

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXI. Vtrum audacia sit passio mouens ad victoriam terribilium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

Vnde quod desperans immobiliter, nihilque tenet, aut agat in ordine ad idem bonum, verificatur de vltiori operationum serie in ordine ad illius consequutionem, non verò ratione carentia omnis affectus circa illud; quandoquidem manifestatum est superius motuum sufficiens, vt desperans possit concipere, concipiatque necessariò affectum posituum recedendi, vi cuius suspendatur ea series operationum, & torpeat, hæreatque eatenus totaliter ipse desperans. Ratio porro, ob quam iste potissimum affectus significetur ad modum puræ priuationis, hæc est. Quia nimirum spes fertur ad bonum desideratum, aut viciè, aut certe principaliter, quatenus dependet à causalitate, & operatione alterius distincti ab ipso operante, vti notabitur, & exponetur in quæstione sequenti. Hinc enim fit, vt desperatio proueniat solum, aut certe principaliter, ex defectu operationis alienæ, seu potius dispositionis alienæ ad operandum, idèoque in desperante ipso non possit inducere operationem, quæ vitet, ac remoueat malum; à quo recedit, sicuti faciunt alij affectus fugæ ob oppositam rationem priuationis boni quatenus dependentis ab operatione propria.

Ad 2. Quia obiectum desperationis est mixtum ex bono, & malo, exponitur modo relatiuè ad bonum, modo relatiuè ad malum. Verum quia attingit bonum cum præponderantia mali, itavt recedat à bono propter malitiam illi adiacentem, cum excessu supra rationem bonitatis, atque ratio recedendi à bono est ipsa malitia; propterea desperatio absolute dicitur fuga; vtpotè attingens malum per se, & formaliter, bonum verò desideratum per accidens, & materialiter. Ratio porro, ob quam nihilominus desperatio denominata sit potissimum per habitudinem, & ordinem ipsius ad bonum desideratum, est illa eadem, ob quam nuper expositum est, eandem desperationem concipi per modum puræ priuationis. Nempe desperatio, respectu boni desiderati, habet rationem puræ priuationis excludentis formaliter spem, cuius è contra ratio formalis, & per se est bonitas, ratio verò materialis, & per accidens est malitia. Vnde vim propriam affectus positiui exercet formaliter desperatio circa rationem malitiæ. Cum igitur ratio priuationis sit magis conspicua in desperatione, quam ratio affectus positiui; non mirum est, nominatam eam fuisse, & concipi communiter, relatiuè ad bonum, quod desperatur, potius quam relatiuè ad malum, ob quod desperat, quicumque desperat; tamen causa desperationis sit formaliter ipsa ratio mali.

Ad 3. Sunt quidem circa idem, quæcunque sunt inuicem contraria. Sed ratio contrariorum nunquam est eadem, sed similiter contraria. Quapropter spes, & desperatio, inuicem contrariæ simpliciter, & directè, sunt circa idem bonum desideratum, cum hoc tamen discrimine, quod spes fertur ad bonum tanquam ad rationem suam formalem, atque motuum eius est bona dispositio causæ ad inducendum bonum desideratum; desperatio verò fertur ad malum, tanquam ad rationem suam formalem, atque motuum eius est mala dispositio causæ, seu defectus bonæ dispositionis ad inducendum idem bonum. Rationes igitur formales spei, & desperationis sunt diuersæ. At terminus, ad quem altera accedit, & à quo recedit altera, est prorsus idem. Vnde quod dicit D. Thomas art. illo 4. q. 40. ad 2. desperationem non respicere malum sub ratione mali, atque procedere illam posse ex solo superexcessu boni, accipiendum est de puro malo, quale est, quod obicitur odio, abominationi, tristitiæ; non vero de malo, quatenus configente, vt

sic dicam, cum bono sibi adiuncto, & quatenus præponderante rationi boni, quod propterea dimittitur per ipsam desperationem. Profectò hæc ratio mali admixti bono, eidemque prædominantis, non deest in bono, quod desperatur, ac dimittitur propter solum superexcessum ipsius, vt loquitur S. Doctor Bonum enim dicitur superexcedens respectu alicuius, non præcisè quia est magnum bonum, cum detur in voluntate spes summi boni, quod est Deus; sed quia superat actiuitatem, & vires, tum ipsius desiderantis idem bonum, tum potentiam, aut dispositionem aliarum causarum, quatenus valentium illi opitulari in ordine ad consequutionem talis boni. Manifestum autem est, eiusmodi defectum, seu causæ, seu dispositionis, esse malum respectu desiderantis, atque desiderantem ipsum impediri eo defectu, tanquam malo quodam proprietati, quo minus speret, quod desiderat. Paret igitur, desperationem esse affectum propriè contrarium affectui spei, atque rationes formales obiectiuas vtriusque esse pariter oppositas inuicem; tamen bonum speratum, & desperatum sit idem; neque tenere paritatem ex ira, & mansuetudine, iuxta opinionem communem, quod mansuetudo in appetitu sensitiuo sit pura priuatio. De quo infra dicitur aliquid quæst. 41.

Ad 4. Dictum est sæpe nomina passionum, & effectuum appetitus sensitiui accommodari frequenter actibus voluntatis, propter affinitatem, & similitudinem specialem horum cum illis, quoad particulares vtrorumque differentias, & combinationes; tamen absolute differant inuicem realiter, & genere, & specie. Verum ea ratio affinitatis viget magis in affectibus irascibilis, quatenus hi affectus sunt quodammodo comparatiui, atque compositiui, vt dictum est, & dicitur distinctius circa iram & boni cum malo, & mali cum bono, atque præferentes alteram alteri ex illis rationibus inuicem connexis. Comparatio autem, & compositio, atque prælatio propriè tales pertinent ad intellectum & consequenter ad voluntatem, idèoque actus appetitus sensitiui, participes specialiter illius modi tendendi in obiectum, accedunt propinquius ad actus rationales. Quæ credo, causa est, ob quam multiplicata sunt nomina concupiscentiæ, & desiderij delectationis, & gaudij, doloris, & tristitiæ, ad exprimendos seorsim cum proprietate actus appetitus sensitiui, & voluntatis circa rationes obiectiuas inuicem affines vtrouque; spes verò & desperatio; audacia, & timor; ira, & mansuetudo accommodentur promiscuè actibus appetitus sensitiui, & voluntatis absque simili vocum multiplicitate pro alterutris seorsim exprimendis propriè. In illo itaque loco Ecclesiastici sumitur desperatio pro actu voluntatis, vti & alibi sæpe. Id tamen non impedit, quominus eadem vox æquè familiariter supponat pro actu appetitus sensitiui. Quapropter ex contextu, aut adiunctis particulis conici debet, qualisnam in vnoquoque loco suppositio.

QVÆSTIO XXXI.

Vtrum audacia sit passio mouens ad victoriam terribilium?

Videtur non esse. 1. Quia audacia consistit in prosecutione mali, vt dicit D. Thomas q. 45. art. 1. & maxime 2. Victoria autem est quid posituum, vt per se patet. Ergo audacia non est actus tendens ad victoriam.

2. Passio

2. Passio est motus proueniens à virtute causæ, dominantis passio, in quo recipitur idem motus, & vincentis resistentiam eiusdem subiecti, vt dictum est supra quæst. 1. Audacia autem est motus cuius subiectum vincit causam ipsi contradicentem. Quia, vt dicit D. Thomas quæst. 45. art. 1. hoc est discrimen inter timorem, & audaciam quod *timor refugit nocumentum futurum, propter eius victoriam super ipsum timentem; sed audacia aggreditur periculum imminens propter victoriam sui supra ipsum periculum*. Eadem igitur ratione, qua timori maximè conuenit ratio passionis, audaciæ conuenire minimè potest.

3. Audacia est indistincta à spe. Primo quia Philosophus agit de vtraque indistinctè, eademque causas, & effectus vtrique adscribit eosdem lib. 2. Rhet. cap. 5. versus finem. Deinde timor est passio contraria tum spei, tum audaciæ, vt dicit D. Thomas, quæst. 44. art. 4. ad 2. & in dicta quæst. 45. art. 1. aliique communiter cum ipso. At timor est vnica species passionis, vt apparet ex Philosopho ibidem, nec non ex D. Thoma à quæst. 41. ad 45. In omnibus enim quatuor illis quæstionibus agit de timore secundum totam suam latitudinem, tanquam de vnica passione nec vllibi distinguit timorem oppositum spei à timore opposito audaciæ. Vno autem contrariorum non multiplicato specie, nec alterum specie multiplicatur; atque superius quæst. 2. dictum est ex communi consensu singulis passionibus, tum concupiscibilis, tum irascibilis correspondere singulas passiones contrarias, nisi forte præter iram. Ergo si quidem timor oppositus spei, & oppositus audaciæ, non est alius, & specie; nec audacia est passio distincta specie ab spe. Spes autem non est passio mouens ad victoriam terribili-um, sed ad bonum arduum secundum se. Ergo audacia non rectè definitur in ordine ad eandem terribili-um victoriam.

Art. 1. Respondetur. Audacia comparatur cum spe, tanquam instrumentum cum sua causa principali. Quia inseruit consequutioni boni ardui intenti per spem, superando difficultates, si quæ occurrant terribiles, quibus impediatur consequutio talis boni, quæque eidem contradicant ratione periculi imminenti speranti, ex prosequutione boni, & ex conatu perueniendi ad possessionem eius, & ad delectationem circa ipsum iam possessum. Est autem instrumentum valdè assimile suæ isti causæ principali. Quia est commune audaciæ, & spei, vt feratur vtraque ad bonum, & absens, & possibile, & futurum, & difficile, atque in his tota ferè vtriusque essentia, & quidditarius conceptus continetur.

Art. 2. Differunt tamen, quia spes fertur ad bonum, quatenus dependens à virtute causæ distinctæ totaliter, vel saltem partialiter à virtute causatiua propria sperantis, atque ad rationem differentialem spei pertinet, vt possibilitas, & futuritio. Boni sperati dependeat ab aliquo extrinseco habente vim illud inducendi, aut retardandi, & consequenter conatus spei est aduersus difficultatem, quatenus prouenientem extrinsecus, nec auferibilem per opus solius sperantis proprium. At audacia fertur ad bonum, quatenus dependens à virtute, & causalitate propria ipsius audacis; & consequenter ad rationem differentialem audaciæ pertinet, vt possibilitas, & futuritio boni, audacter intenti, immediatè dependeat à virtute, & bona dispositione ipsius audacis ad repellendam, & superandam difficultatem in contrarium, vtque eadem difficultas sit auferibilis per opus, & conatum eius proprium. Differentia ista spei, & audaciæ apparet in milite congressuro cum hoste. Dicitur enim sperare vi-

ctoriam, & non etiam audere ratione sui immediatè. Dicitur verò è conuerso audere pugnam, & non dicitur sperare, quod sit pugnaturus. Pugnare autem spectat ad ipsum, qui audet, inque eius operatione consistit; nec dependet ex magnitudine, aut paruitate virtutis in hoste. At victoria dependet ex magnitudine virtutis in vincente, & ex eiusdem paruitate in victo. Similiter in nauclero, quod nauiget, & dirigat naucem iniqua tempestate, opus ipsius naucleri proprium, idque spectat ad audaciam. Quod verò perueniat incolumis ad portum, & superet vim contrariam ventorum, & fluctuum, quod est obiectum spei, dependet insuper ex magnitudine moderata, seu potius ex paruitate resistentiæ ventorum, & fluctuum, aut inimicorum obstantium, quominus ad portum feliciter perueniat.

Art. 3. Porro difficultas cuiusque operis dicitur terribilis tantum comparatione eius, ad quem pertinet idem opus, & quatenus pertinet ad ipsum. Propterea igitur audaciæ tribuitur intentio victoriæ terribili-um; Spei verò præfigitur victoria ardui præscindenti à terribilitate. Quia scilicet spes respicit difficultatem boni sperati, quæ afficit causam extrinsecam, formaliter quatenus eam afficit, ideoque non terret sperantem; audacia verò respicit difficultatem ex periculo, quod imminet & quatenus imminet ipsi audet, ideoque eum terret, seu est apta terrere. Patet itaque audaciam esse affectum, quo audax mouetur ad victoriam terribili-um, atque ideo obiectum eius esse compositum ex bonitate operis vincentis, seu inductiui victoriæ, & ex malitia periculi, & terribilitatis adiacentium operi; ac demum istam commixtionem proponi audenti cum præponderantia, bonitatis supra malitiam, hoc est propriæ virtutis idoneæ ad vincendum supra virtutem, & vires causæ renitenti, quominus perueniatur ad finem desideratum, ac speratum. Quod autem hic affectus, quatenus est in appetitu sensitiuo, habeat rationem passionis, patet ex vi inductiua transmutationis corporalis, qualis ipsi congruit, sicut de reliquis affectibus dictum est, atque circa istum specialiter exponetur quæst. 33.

Ad 1. Prosequitur quidem malum audacia; sicut dictum est de spe. Sed prosequitur illud materialiter & per accidens tantum. Quia ratio formalis motiua est bonitas, & perfectio operationis, quæ est terribilis, & dispositio propriæ virtutis, ac virium ad inducendam eandem operationem, victtricem difficultatis terribilis, & inductiuam boni sperati, ad eum proportionaliter modum, quo dictum est de spe. Vnusquisque autem affectus exponitur per id potissimum, & in recto, quod se habet formaliter respectu ipsius. Dominatio nihilominus audaciæ respicit præcipue rationem mali terribilis: quia hæc ratio differentialis obiecti adequati audaciæ magis apparet ad sensum.

Ad 2. Periculum imminens alicui, tametsi vincibile sit ab eo, cui imminet, ideoque sit inferius illo, quoad vim inferendi malum physicum contrarium salutis, aut vitæ; est nihilominus superius eodem, quoad vim inducendi immediatè affectum sibi proportionatum, & mediatè transmutationem illi congruentem. Vtrumque enim inducitur irresistibiliter, neque in audaci datur virtus sufficiens ad impediendum istos duos effectus mali imminenti. Priorem superioritatem audacis supra periculum adstruit D. Thomas, in illis verbis; Atque posterior inferioritas, quam ille minimè negat, neque negare quisquam potest, sufficit ad rationem passionis.

Ad 3. Philosophus agit indistinctè in eo loco de audacia, & de spe, quia audacia est inseparabilis à spe, tanquam à causa sua omnino necessaria, eademque

démque commenfuratur quoad constantiam, & permanentiam suam. Verum quia spes non est similiter connexa cum audacia; atque ab eadem separatur sæpè, est absolute manifesta realis inter vtrumque affectum distinctio, eamque agnoscit Philosophus, vt apparebit in quæstione sequenti. Quod ad timorem attinet, concedo, alium esse directè contrarium spei, & alium specie diuersum, qui directè opponitur audaciæ. Nego verò specificam istam inter eos duos timores distinctionem non agnouisse re ipsa D. Thomam, tametsi non vsque adeò distinctè de illis egerit. Quæ res tota, & ratio eius omissionis D. Thom. manifestabitur infra q. 34. iuxta premissam in hac ipsa quæstione distinctionem difficultatum, quæ specialiter pertinent & ad spem, & audaciam. Nempe ratio obiectioris conuincit efficaciter, quantum quidem ego assequor, quoad necessitatem distinctionis specificæ timorum, qualis est distinctio specifica inter spem, & audaciam; quandoquidem mala, & rationes formales malitiæ totidem, vt minimum, modis multiplicantur, quot modis multiplicantur bona, & rationes formales bonitatis.

QVÆSTIO XXXII.

Vtrum causa audaciæ sit terribile, quatenus vitabile per operationem victricem ipsius?

Videretur non esse. 1. Quia quando maior est causa, sequitur maior effectus. Audacia autem non est maior, quando terribile est magis vitabile, sed potius è conuerso. Eo enim maior est audacia agredientis aliquod periculum, quo hoc apparet difficilius vitabile, seu vitabile minus. Magis namque audet, qui pugnat contra duos volentes eum occidere, quam si pugnet contra alterum tantum ex illis. Ergo causa audaciæ non est terribile, quatenus vitabile, sed cum præcisione à vitabilitate.

2. Causa audaciæ est oppositum eius, quod est causa timoris. Causa autem timoris non est terribile. Quia terribilia occurrentia repente timentur magis, quam quæ præuisa ante fuere. Et tamen hæc differentia nihil variat vitabilitatem; quandoquidem vires causæ inferentis malum, & subiecti, cui illud imminet, sunt eadem, nec vlla ex parte variantur propter occursum terribilis, seu repentini, seu ante præuisum. Ergo nec causa audaciæ est terribile quatenus vitabile.

3. *Si sunt audaces qui rectè se habent erga diuinam, vt dicit Philosophus lib. 2. Rhet. cap. 5.* Quia videlicet existimant propterea Deum futurum esse sibi specialiter propitium in periculis. Quia itidem de causa addit ibidem, *eos qui iniuriam aliquam acceperunt, audaces reddi. Quia nimirum Deus iniuria vexatis optulari creditur.* Opinio autem de Deo propitio, & de protectione potentie eius non proponit terribile quatenus vitandum per operationem victricem illius: quia Deus non pugnat propriè cum terribili, sed is solum, cui illud imminet, & cui soli resistere potest causa illatiua mali terribilis. Ergo vitabilitas mali, per operationem victricem eius, non est de conceptu causæ, ex qua procedit audacia; sed sufficit pro eius obiecto terribile vtrumque vitabile ab eo, cui imminet, siue vi-
tet per se, siue per alios sibi fauentes.

4. Affectus proprius audacis viget magis in principio aggressionis periculi quam in progressu. Quia audaces prævalentes sunt, & volentes ante pericula, in ipsis autem periculis discedunt, vt dicit Phi-

losophus ibid. Vitabilitas autem non fuit maior in principio, quam in progressu, sed magis è conuerso. Quia in principio nondum quidquam præstitum erat in ordine ad vitacionem periculi, ideoque hæc aberat longius, & erat minor. Ergo vitabilitas terribilium non est causa audaciæ.

5. Vitabilitas mortis, quam intentat inimicus, est minor, cum iam hic capit ferire, ac vulnerare: quia inde redditur debiliior, minusque potens ad resistendum, mortemque vitandam; qui percussus iam, & vulneratus est. At audacia iam vulnerati est maior, quam nondum vulnerati: quia tunc ira est maior. *Ira autem est ausum, vt dicit Philosoph. cap. illos. 2. Rhet. nec non lib. 3. Ethic. cap. 8.* vbi addit, *bestias quoque esse audaciores, cum percutiuntur.* Ergo magnitudo audaciæ non est commenfurata magnitudini vitabilitatis, sicut magnitudo effectus magnitudini suæ causæ.

6. Quo plures adsunt alicui in periculo, eumque iuuat ad illud vitandum, eo redditur audacior, ac confidentior. Patet autem eo minus pertinere vitacionem periculi ad operationem propriam ipsius, qui illi subest, & ad quem pertinet victoria eius. Ergo vitatio per operationem victricem non pertinet ad specificatiuum audaciæ.

7. Terribile ineuitabile non est causa timoris, sed tristitiæ. Quia vt dicit Philosophus prædicto c. 5. 2. Rhet. qui sunt damnati ad mortem, & iam decapitantur, non timent videntes sibi necessitatem mortis imminere. Ergo similiter terribile, quatenus vitabile est causa delectationis potius, quam audaciæ.

Art. 1. Respondetur. Causa audaciæ potest considerari, tum ex parte subiecti, tum ex parte obiecti. Atque ex parte subiecti est rursus duplex, altera affectiua, & intentionalis, altera naturalis, & physica. Affectus specialiter causatiuus audaciæ est spes, dicente Philosopho lib. 3. Ethic. cap. 8. eos, qui sunt bonæ spei esse audaces, atque D. Thomas q. 45. art. 2. alique communiter dicunt spem esse causam audaciæ. Ratio est, quia audacia versatur circa medium vtile, & quatenus vtile est ad finem intentum per spem. Nec enim est appetibilis per se periculosus cum terribilibus conflictus, sed suscipitur tantummodo vt medium ad bonum aliquod amatum, desideratum, & speratum prius. Adhæsiō autem affectus ad finem est causa adhæsiōis ad medium, & quo quisque magis afficitur ad finem, eo magis afficitur deinde ad medium. Spes igitur est causa specialis, ac immediata audaciæ, & quo maior illa præiuerit, eo cæteris paribus hæc subsequetur maior, nec fieri potest, vt audeat, qui non sperat bonum, quod natum est provenire ex operatione audaci. Iam causa naturalis, & physica audaciæ, itidem ex parte subiecti sunt vires eius ad superandam causam mali terribilis. Impossibile namque est, vt audeat, qui nullam habet existimationem, quod sibi in se sufficientia aliqua ad superandam vim causæ læsiuæ, & eo quisque redditur audentior, quo magis credit se viribus præpollere aduersus causam eandem. Et quidem ad hanc ipsam sufficientiam virium confert rursus spes, quatenus participat rationem aliquam delectationis, ideoque diffundit sanguinem, & spiritus vitales in totum corpus, quo ipsum redditur validius, maiorumque virium, vti expositum est superius circa actiuitatem operosam, tum delectationis, tum spei.

Art. 2. Verum nihil horum pertinet ad specificatiuum proprium, & peculiare audaciæ, nec est specialis causa, & mensura perfectionis, quæ ipsi peculiariter conuenit, nisi transeat, & præcisè quatenus transit in rationem obiecti eius. Quia affectus specificantur ex suis obiectis, vt sæpè dictum est.

Obiectum